

модернізація озброєння, розвиток оборонно-промислового комплексу, цифровізація, кібербезпека та забезпечення ефективного демократичного цивільного контролю. Для їх вирішення необхідне комплексне державне управління, засноване на довгостроковому оборонному плануванні, чіткому визначенні пріоритетів, ефективному використанні бюджетних ресурсів, розвитку людського капіталу, підтримці оборонних інновацій та постійному вдосконаленні механізмів взаємодії державних органів. Перспективний розвиток ЗСУ має забезпечувати формування спроможної, технологічної, професійної та управлінськи ефективної системи оборони держави.

Література:

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>

2. Бублик О. А. Збройні Сили України як провідний суб'єкт забезпечення оборони держави. *Наукові записки. Серія: Право*. 2023. Вип. 15. С. 92–96.

3. Акімов О. Управління людським потенціалом Збройних Сил України в системі забезпечення національної безпеки в умовах російсько-української війни. *Society and Security*. 2026. № 4 (16). С. 3–15.

4. Безрух Х. Н. Поняття війни у міжнародному праві: проблеми концептуалізації. *Юридичний електронний журнал*. 2023. № 2. С. 558–560.

5. Біліченко В.М. Проблеми формування та розвитку кадрового потенціалу Збройних сил України в системі публічного управління: теоретичні засади. *Публічне урядування*. 2022. № 1 (29) С. 22–30.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-580-1-95>

ВІКТИМОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ ЖЕРТВИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 190 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Валовий Євгеній Валерійович

аспірант

Донецький державний університет

внутрішніх справ

м. Кропивницький, Україна

Механізм запобігання будь-якому виду кримінального правопорушення передбачає вивчення не тільки особистості кримінального

правопорушника, а і потерпілого від суспільно небезпечного діяння. Такий підхід забезпечує комплексну оцінку всього комплексу причин та умов, які вплинули на формування кримінально протиправного умислу та обрати більш ефективні заходи кримінально-правового впливу. Шахрайство як вид кримінального правопорушення проти власності у цьому контексті набуває особливого значення, оскільки саме це діяння передбачає, як правило, тривалий контакт між правопорушником та жертвою, що надає можливість першому обрати найбільш прийнятний спосіб впливу на свідомість задля реалізації умислу на обман або зловживання довірою. Отже наведене дозволяє стверджувати, що вивчення кримінологічної характеристики жертви шахрайства, а також причин та умов формування віктимної поведінки є однією з важливих передумов для створення ефективної стратегії запобігання досліджуваному виду суспільно небезпечного діяння.

Традиційно віктимізацію, як і кримінально протиправну поведінку, пов'язують із незадовільними умовами виховання особи, які призвели до формування віктимогенних настанов та уявлень про норми безпечної поведінки. Разом із цим, не можна залишити поза увагою те, що кримінальні правопорушники частіше обирають жертвою особу, яка через певні психофізіологічні особливості більш схильна до реагування на обман чи зловживання довірою. Це може бути зумовлено віковими особливостями, статтю, професією або морально-ціннісними характеристиками та ставленням до суспільства.

Формування віктимності щодо кримінальних правопорушень проти власності перебуває у кореляції із морально-психологічними властивостями потерпілої особи. Разом із цим, такі властивості диференціюються залежно від виду таких суспільно небезпечних діянь. Так, наприклад, якщо для жертви крадіжки типовими ознаками є проблеми з увагою, надмірна самовпевненість та відсутність знань щодо безпечної поведінки, то щодо, наприклад, грабежу та розбою ними можуть ставати провокація з боку жертви, демонстрація стану матеріального забезпечення тощо. Шахрайство можна виділити з-поміж наведених видів кримінальних правопорушень, оскільки більшість жертв характеризуються саме підвищеним ступенем довірливості.

Необхідно також звернути увагу на те, що з моменту повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну кількість жінок, які потерпіли від кримінальних правопорушень, передбачених ст. 190 КК України помітно зросла – з 2023 року спостерігається стабільна тенденція до зростання, що призвело до того, що відсоток жінок, які стали жертвами шахрайства перевищило половину від загальної кількості потерпілих. Як видається, вказане можна пояснити тим, що збройна агресія російської федерації призвела до формування військово-політичних

факторів, які розширили способи шахрайських маніпуляцій. Особливо це стосується впливу на жінок, чиї родичі є військовослужбовцями Збройних Сил України або іншим чином залучені до відсічі збройної агресії, жінок похилого віку, а також вагітних жінок та жінок із малолітніми дітьми, які були евакуйовані з зон активних бойових дій та не мають родичів тощо.

Отже, основними причинами формування віктимної поведінки уразливих категорій жертв шахрайства в умовах дії особливого правового режиму воєнного стану як жінки та діти є: розрив родинних зв'язків, зумовлений вимушеними внутрішніми переміщеннями та евакуаціями; психологічне напруження через постійні обстріли цивільної інфраструктури, проблеми із працевлаштуванням; підвищена потреба в отриманні соціального супроводу та підтримки (благодійної допомоги тощо); вихід за межі звичного соціального середовища; погіршення стану матеріального забезпечення. Обман та зловживання довірою щодо звичайних категорій потерпілих осіб також здійснюються через використання необізнаності щодо окремих дій, поширення недостовірної інформації, використання кримінальним правопорушником попередніх взаємозв'язків із потерпілою особою.

Таким чином, в умовах дії особливого правового режиму воєнного стану можна виокремити такі основні типи жертв кримінальних правопорушень, передбачених ст. 190 КК України: 1) активні жертви – жертви, які своїми діями сприяють вчиненню щодо них шахрайських дій – розповідають малознайомим особам про особисті проблеми (наприклад, зникнення без вісті родичів, які проходять службу у Збройних Силах України), шукають роботу на неофіційних сайтах, намагаються орендувати житло акцентуючи увагу на тому, що є внутрішньо переміщеними особами, шукають способи надання благодійної допомоги із використанням неперевіраних джерел тощо; 2) пасивні жертви – особи, які не здійснюють активних дій, але є сприйнятливими на пропозиції допомоги – надання житла за мінімальну орендну плату або оплату комунальних послуг; прохання матеріальної допомоги на лікування або оренду особами, які маскуються під внутрішньо переміщених, інвалідів, військовослужбовців тощо; 3) провокативні – жертви, які самі утворюють сприятливе середовище для формування кримінально протиправного умислу на вчинення шахрайств. Наприклад, пропонують малознайомим особам розпочати спільний бізнес, створити благодійну організацію тощо.